

Malawi: Landbúnaðurinn upp í royk

Í einum av heimsins fátækastu londum, stáva umleið tríggrir fjórðingar av inntøkuni frá tubbaks-útflutningi. Og samstundis sum vit í Vesturheiminum lata menningarhjálp til landið, gerast vit alt sunnari og roykja minni

Edvard Joensen

Tá tosað verður um landbúnað í Malawi, er samstundis tosað um tubaksdyrking. Tí ikki færri enn 70% av landbúnaðarútflutninginum, sum svarar til umleið 75% av samlaðu inntøkum landsins, stáva frá tubbaki.

Vit feroingar vita av royndum, hvat ein so einsmáttaður búskapur hevur at týða. Og í einum av heimsins fátækastu londum merktist ein kreppa í búskapinum upp aftur meinari enn hjá okkum, sum hóast alt enn bara hava »luksumproblem« at dragast við.

Í Malawi er tað serliga tað væl umtókta Burley tubakkid, sum dyrkað verður. Og solan hevur higartil gingið væl.

Men hóast tað ljóðar sum eitt ævintýr er hesin tubaks-útflutningurin so sanniliga eisini ein beinleiðis orsök til tað fátækraðomi, sum er í landinum.

Burley tubakkid er kent fyri rættiliga høga góðsku. Og tað Malawiska var so sanniliga einki undatak. Satt at siga var tað millum allarbesta tubbakk, sum fekst.

Fleiri vilja við

Men undir Bandastýrinum vóru tað bara teir stóru góðseigararnir, tað vil siga Bandafamiljan, sum sluppu at dyrka hetta tubbakið. Nakrar heilt fáar verksmiðjur vóru, sum turkaðu og viðgjördu vöruna undir eftirliti. Soleiðis fekt eisini fyrsta floks útflutningsvora burtúr.

Men síðan demokratiseringina í landinum, er eisini komin ein meira liberalur landbúnaðarpolitikkur. Øll, sum hug hava, kunnu nú dyrka tað, teimum lystir.

Heta ger sjálvandi, at fólk fara at velja tað, sum gevur mest av sær. Tað vil í teirra føri siga tubakk, sum er aðgv tann dýrasta vøran, sum seljast kann í landinum.

Men samstundis hevur hetta við sær, at færri verða eftir at dyrka ta meira traditionellu grøðina, mais, sum fólk annars skulu liva av. Úrslitið er so, at fólk standa og mangla mais til dagliga føði, tí nú velja øll tubbakk.

So kunnu tey bara selja tubbakið og keypa innflutta mais til matna, heldur lesarin kanska.

Jú takk. Tað hildu tey eisini sjálv, at tey kundu. Tey høvdu jú sæð undir Banda, hvussu teir stóru tubbaksbarónarnir lögdu pengar inn, meðan teir smáu maisbøndurnir at kalla liðu hungur.

So eftir skiftið fóru allir

Tubbaksbløðini hanga til turkingar eins og greipurnar í Føroyum

(Mynd: Mikkel Østergaard)

at velja tubbakk. Men úrslitið er seltið hjá fleiri.

Tað er nevniliga soleiðis, at samstundis sum talið á tubbaksdyrkarum veksur, lækkar prisurin. Kanska ikki so nógv orsakað av stórum útbøði, ella tí, at fólk leggja av at roykja. Men stutt og greitt tí, at góðskan er so vanalig, at keyparin ikki vil hava vøruna.

Tað er nevniliga so, at í Malawi hanga tubbaksbløðini undir hvørjum takkeggi, eins og seiðagreipur í Føroyum. Og uttan at taka nakað frá nøkrum, gongur tað út yvir góðskuna, tí tubbakk er viðkvæmt og krevur sera góða viðferð. Ikki ov turt og ikki ov slævið. Og ringt er hjá tí, sum bara roynir sum best, at raka jú tað, sum keyparin vil hava.

Úrslitið er mangan tað syndarliga, at fólk, sum hava lagt alla sína jørð um til tubbaksveltur, standa eftir við ónýtligari grøði, ongari mais at eta og ongum pengum at keypa nakað fyri.

Og hungur er ikki ókent fyribrygdi hjá vanligu bygðarfólkinum í Malawi í dag.

Vatn og trø

Ein háttur at hjálpa fólki at fáa meira burtur úr landbúnaðinum er at læra tey at dyrka fleiri sløg av grøði, sigur landbúnaðarmálaráðharrin í Malawi, Aleka Banda.

Hann situr við eitt runt bord í Landbúnaðarmálaráðnum á Capitol Hill í Lilongwe saman við fleiri ráðgefum. Allir bera doktaraheiti og tykja ikki hava somu trupuleikar at yvir-

liva, sum fólkid úti á byggunum. Klæðningarnir eru dyrr, slipsini breið, og svarti Mercedesbilurin uttan fyri stendur ikki aftan fyri nakran europeiskan ráðharrabil.

Aleka Banda, landbúnaðarráðharrin, tosar alla tíðina um, hvussu umráðandi tað er, at vesturlendsku hjálparfelagsskapirnir senda Malawi pening, so fólk kunnu læra st at dyrka jørðina.

Hann heldur, at nú er tíð uppá, at fólk fara at finna út av, at tað ber til at dyrka

aðra grøði enn mais í teirri tíðini, maisin ikki veksur.

Tað er soleiðis, sigur hann, at fólk seta niður í oktober og heysta í mai. Síðan seta tey seg undir veggina at bíða eftir regntíðini aftur í oktober. Hava tey so fingið ov lítið av mais burtur úr heystinum, svøltu tey, til næstu ferð, heystað verður.

Men illa ber til at sammeta hesi fólkini við okkum europearar.

Afrikanska mentanin ger, sigur Aleka Banda, at fólk

liva bara ein dag í senn. Og nógvastaðni í Afrika hava fólk verið so kúgað í öldir, at tey vita ikki um nakran heim uttan fyri egna heima-beitið, sum hann tekur til.

Og vitjanirnar á bygd vistu, at orð hansara vóru alt ov sonn. Nógvastaðni var beinleiðis hungur millum fólk. Fólk livdu, sum forfedrarnir altíð høvdu gjørt.

Men nú eru hjálparfelagsskapirnir, sum samstarva við Neyðhjálp Fólkakirkjunnar, farnir undir at læra

fólk at planta trø. Hetta verður gjørt á serligum, útvaldum stöðum.

Trøðini eru slík, sum vaksa skjótt. Eftir trimum árum kunnu tey skerast og brúkast til byggitilfar og brenni. Tey verða skorin av í neðra. Rótin stendur eftir og so veksur træið beinan vegin aftur.

Trøini verða sett rundan um velturarnar og virka á tann hátt sum bæði girðing móti kráturum og skýli móti vindi.

Men týðningarmesta upp-gávan við trønum er at halda jørðini upp á pláss, so hon ikki skolar burtur, tá tað regnar.

Og hjálparfelagsskapirnir eru eisini farnir undir at læra fólk at velja annað enn bara tubakk og mais. Eitt nú soyabønir.

Aleka Banda, landbúnaðarráðharrin sigur, at hann fegnast almikið um tað arbeiðið, hjálparfelagsskapirnir gera. Men hann vísir samstundis á, at tað er neyðugt við eini samskipan, soleiðis at teir ymsu felagsskapirnir ikki ganga í hølnum á hvørjum øðrum og gera sama arbeiði í sama umráði.

Og júst hendan arbeiðsháttin, landbúnaðarráðharrin mælir til, hevur Neyðhjálp Fólkakirkjunnar brúkt í Malawi.

Neyðhjálp Fólkakirkjunnar arbeiðir saman við fyra lokalum felagsskapum. Peningur og séráðgeving kemur úr Danmark, meðan sjálv arbeiðskraftin verður latin av teimum lokalu. A tann hátt fer hjálpin til sjálv-hjálp.

Og at allur bati bøti, bera tær bygdarnar, har felagsskapirnir arbeiða, sín týðuliga boðskap um.

Fyri 14.000 krónur kann ein slíkur brunnur gerast. Og hann broytir lívið hjá fólki fullkomuliga. Bæði heilsustøðan og grøðrarlíkindini gerast betri

(Mynd: Mikkel Østergaard)